

„Rozwój kompetencji kluczowych u uczniów-wybrane zagadnienia”

„Edukacja nie potrzebuje reformy – potrzebuje transformacji. Kluczem do tej transformacji nie jest standaryzacja edukacji, ale jej personalizacja”. Ken Robinson

Dynamiczne przemiany zachodzące w społeczeństwie, związane ze zmianami warunków społecznych, ekonomicznych, naukowotechnicznych końca XX wieku spowodowały, że zaistniała potrzeba posiadania przez młodego człowieka nowego zasobu kompetencji. Młody człowiek staje dziś przed takimi wyzwaniami jak:

- globalizacja;
- zmiany technologiczne;
- powszechna migracja zarobkowa;
- rozwój technik masowej komunikacji;
- międzynarodowe zmiany składu demograficznego siły roboczej;
- potrzeba kształcenia ustawicznego.

Według raportu „Future Work Skills 2020” opracowanego przez Institute for the Future for the University of Phoenix Research Institute czeka nas:

- ciągle uczenie się i przekwalifikowanie się, mobilność, elastyczność, specjalizacja w jednej dziedzinie i szeroka wiedza z pozostałych;
- praca w międzynarodowym środowisku (znajomości języków obcych, umiejętności interpersonalne, otwartość, komunikatywność, czy umiejętność pracy w zespole);
- praca w wirtualnych zespołach (umiejętności interpersonalne, umiejętności cyfrowe, samodyscyplina);
- praca w szumie informacyjnym (analiza, synteza, interpretacja, prezentacja);
- programowanie (kreatywne, innowacyjne myślenie).

Tylko zmiana edukacji może pomóc rywalizować naszym dzieciom z maszynami. Edukacja jest dzisiaj wielkim wyzwaniem. Stąd nacisk na rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych.

Co to są kompetencje kluczowe?

Kompetencje kluczowe to te, które potrzebujemy wszyscy do samorealizacji i rozwoju osobistego. Towarzyszą nam przez całe życie. Każdy z nas rozwija je w sposób naturalny, często nieświadomie. Potrzebne są nam w życiu codziennym np. w celu uzyskania zatrudnienia, pomagają w socjalizacji i byciu aktywnym obywatelem. Kompetencje kluczowych uczymy się:

- formalnie (w szkole, na studiach),
- pozaformalnie (kursy, szkolenia),
- nieformalnie (słuchając lektora języka obcego, czytając bajkę dziecku).

Trzy filary kompetencji:

- wiedza- pozwala generować nowe idee, teorie w oparciu o to czego nas nauczono;
- umiejętności- to zdolność i możliwość realizacji procesów i korzystania z istniejącej wiedzy do osiągnięcia wyników;
- postawa- postawy opisują gotowość i skłonność do działania lub reagowania na idee, osoby lub sytuacje.

Kiedy pojawiły się w edukacji?

Kompetencje kluczowe nie są czymś nowym w edukacji, wyrazem edukacyjnego trendu, mody. Hasło kompetencji kluczowych i nacisk na ich realizację pojawił się w 2006 r. kiedy Rada Europejska 18 grudnia 2006 r. wydała zalecenia w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE). Wszystkie podstawy programowe były oparte o realizację tych kompetencji. Dlaczego temat powrócił? Odpowiedź możemy znaleźć w „Zaleceniach Rady Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2018/C189/01)”. W tym dokumencie nie tylko przypomniano jak ważny jest rozwój kompetencji kluczowych u uczniów, ale dokonano modyfikacji i rozszerzono obszar kompetencji. Pokazuje to poniższa tabela:

Kompetencje kluczowe określone w 2006 r.	Kompetencje kluczowe określone w 2018 r.
Porozumiewanie się w języku ojczystym	Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji
Porozumiewanie się w językach ojczystych	Kompetencje w zakresie wielojęzyczności
Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii
Kompetencje informatyczne	Kompetencje cyfrowe
Umiejętność uczenia się	Kompetencje osobiste, społeczne w zakresie uczenia się
Kompetencje społeczne i obywatelskie	Kompetencje obywatelskie
Inicjatywność i przedsiębiorczość	Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości
Świadomość i ekspresja kulturalna	Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji

Kompetencje te polegają na zdolności identyfikowania, rozumienia, wyrażania, tworzenia i interpretowania faktów, uczuć, pojęć w mowie i piśmie przy wykorzystaniu obrazów, dźwięków i materiałów cyfrowych. To zdolność skutecznego komunikowania się i porozumiewania się w kontakcie z innymi osobami.

Kompetencje w zakresie wielojęzyczności

Znajomość dwóch języków to dziś absolutne minimum. Rozwój tych kompetencji to zdolność do prawidłowego i skutecznego korzystania z różnych języków. Zawierają one w sobie wymiar historyczny oraz międzykulturowy.

Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.

Kompetencje matematyczne to zdolność rozwijania i wykorzystywania myślenia i postrzegania matematycznego do rozwiązywania problemów w codziennych sytuacjach. Na lekcjach matematyki umiejętność logicznego myślenia, ale nie tylko. Na lekcjach historii rozwijamy te kompetencje najczęściej w pytaniu: ile lat minęło od wydarzenia historycznego.

Kompetencje przyrodnicze dotyczą zdolności i chęci wyjaśniania świata przyrody z wykorzystaniem istniejącej wiedzy i zastosowaniem metod np. obserwacji, formułowania pytań i wyciągania wniosków w oparciu o metody. Uczeń dostrzega związki człowieka z przyrodą. Kompetencje techniczne i inżynierskie to stosowanie wiedzy i metod w odpowiedzi na postrzegane ludzkie potrzeby lub wymagania.

Kompetencje cyfrowe.

Opierają się na krytycznym i odpowiedzialnym korzystaniu z technologii cyfrowych i interesowanie się nimi do celów uczenia się, pracy i udziału w społeczeństwie. Tworzenie treści cyfrowych (programowanie), korzystanie z mediów. Nacisk położony jest tutaj na cyberbezpieczeństwem, własnością intelektualną (prawa autorskie).

Kompetencje osobiste, społeczne w zakresie uczenia się.

To nic innego jak nabywa przez ucznia zdolności to autorefleksji, skutecznego zarządzania czasem, własnym uczeniem się, planowaniem swojej kariery. Są one powiązane z nabywaniem umiejętności pracy w zespole, przebywaniem w dużej grupie jaką jest szkoła. To także nabywanie zdolności uczenia się, odczuwania empatii i zarządzania konfliktami.

Kompetencje obywatelskie

Kompetencje obywatelskie to zdolność działania jako odpowiedzialni obywatele oraz pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim i społecznym. Uczeń rozumie koncepcje i struktury społeczne, gospodarcze i polityczne. To przygotowanie uczniów do bycia dobrymi obywatelami wrażliwymi na potrzeby innych zwłaszcza ludzi słabych (wolontariat). Uświadomienie uczniom, że mają na coś wpływ i branie odpowiedzialności za drugiego człowieka.

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości

To zdolność wykorzystywania szans i pomysłów oraz przekształcanie ich w wartość dla innych osób. Opiera się ona na kreatywności, krytycznym myśleniu i rozwiązywaniu problemów. Kształtują one w młodym człowieku pewność, że poradzi sobie w życiu.

Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

Rozumienie sposobu wyrażania i wymiany pomysłów w różnych kulturach za pomocą różnych rodzajów sztuki i innych form kulturalnych. Angażowanie się w rozwój i wyrażanie własnych pomysłów oraz poczucie miejsca, roli w społeczeństwie na wiele różnych sposobów i w wielu kontekstach.

Cechy wspólne:

- wszystkie kompetencje kluczowe są jednakowo ważne;
- każda z kompetencji przyczynia się do udanego życia w społeczeństwie;
- zakresy kompetencji się pokrywają i są ze sobą powiązane;
- mają elementy wspólne: krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, praca zespołowa, umiejętności komunikacyjne, praca zespołowa, kreatywność, umiejętności analityczne.

Nowy dokument ma być odpowiedzią na dynamicznie zmieniający się świat, przemiany społeczne, które biegną w kierunku automatyzacji i cyfryzacji. Z raportu Gumtree 2017 „Aktywni+. Przyszłość rynku pracy” wynika, że prawie połowa znanych nam obecnie zawodów (47%) zostanie zastąpiona pracą maszyn w ciągu najbliższych 25 lat. Zawody, które będą tracić na znaczeniu i zanikać to urzędnik pocztowy, bankowy, robotnik rolny, księgowy. Roboty mają zastąpić 800 mln miejsc pracy do 2030 r.

Podstawa prawna rozwijania kompetencji kluczowych w edukacji:

Unia Europejska:

- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.
- Zalecenia Rady Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

Polska:

- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. 2017 poz 59 z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356),
- Rozporządzenie MEN z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek
- Rozporządzenie MEN z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. 2017 poz. 1658)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i trybu dokonywania oceny pracy nauczycieli (dz. U. 2018 poz. 1133 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczyciel (Dz. U. Z 2018 poz. 1574)
- Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2018/2019

Przykłady:

Zalecenia Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.

Młodzi ludzie, ale również dorośli i nauczyciele powinni mieć konkretne możliwości nabywania doświadczeń w zakresie przedsiębiorczości, tj.:

- praktyki w firmach lub wizyty przedsiębiorców w instytucjach kształcenia i szkolenia,
- nabywanie praktycznych doświadczeń przedsiębiorczych, takich jak: ćwiczenia z kreatywności, start-upy, studenckie inicjatywy na rzecz społeczności,
- symulacje biznesowe czy uczenie się przedsiębiorczości oparte na projektach.

Młodzi ludzie powinni mieć możliwość zdobycia co najmniej jednorazowo doświadczeń w zakresie przedsiębiorczości w okresie edukacji szkolnej. Kluczową rolę w rozpowszechnianiu edukacji w zakresie przedsiębiorczości mogą odgrywać partnerstwa i platformy skupiające szkoły, społeczności i przedsiębiorstwa na szczeblu lokalnym, szczególnie na obszarach wiejskich.

Rozwijaniu kompetencji służą metodyki uczenia się oparte na:

- samodzielnych poszukiwaniach lub projektach,
- mieszane,
- oparte na sztuce i na grach,
- uczenie się eksperymentalne,
- uczenie się oparte na pracy,
- metody naukowe w naukach przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyce,
- korzystania z technologii cyfrowych,
- stosowanie narzędzi samooceny mogą wspierać rozwój wielu kompetencji oraz mogą wzmocnić motywację do uczenia się i zaangażowanie w uczenie się.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe art. 55. 1.

Nadzór pedagogiczny polega na:

4) inspirowaniu nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrażania nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów.

Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2018/2019:

1. 100 rocznica odzyskania niepodległości – wychowanie do wartości i kształtowanie patriotycznych postaw uczniów.
2. Wdrażanie nowej postawy programowej kształcenia ogólnego. Kształcenie rozwijające samodzielność, kreatywność i innowacyjność uczniów.
3. Kształcenie zawodowe oparte na ścisłej współpracy z pracodawcami. Rozwój doradztwa zawodowego.
4. Rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli. Bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie z zasobów dostępnych w sieci.

Co ma na celu kształcenie ogólne w szkole podstawowej i jakie są zadania szkoły – czyli najważniejsze umiejętności, które uczniowie mają w niej rozwijać.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:

- 1) wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
- 2) wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej;
- 3) formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób;
- 4) rozwijanie kompetencji, takich jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- 5) rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania;
- 6) ukazywanie wartości wiedzy jako podstawy do rozwoju umiejętności;
- 7) rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki;
- 8) wyposażenie uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat;
- 9) wspieranie ucznia w rozpoznawaniu własnych predyspozycji i określaniu drogi dalszej edukacji;
- 10) wszechstronny rozwój osobowy ucznia przez pogłębianie wiedzy oraz zaspokajanie i rozbudzanie jego naturalnej ciekawości poznawczej;
- 11) kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość;
- 12) zachęcanie do zorganizowanego i świadomego samokształcenia opartego na umiejętności przygotowania własnego warsztatu pracy;
- 13) ukierunkowanie ucznia ku wartościom.

Najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej:

- 1) sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych;
- 2) sprawne wykorzystywanie narzędzi matematyki w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego;
- 3) poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł;
- 4) kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie;
- 5) rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych;
- 6) praca w zespole i społeczna aktywność;
- 7) aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. 2017 poz. 1611).

Wymaganie: 1. Procesy edukacyjne są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się

Charakterystyka wymagania:

1. Planowanie i organizacja procesów edukacyjnych w szkole lub placówce służy rozwojowi uczniów.
2. Nauczyciele, w tym nauczyciele pracujący w jednym oddziale, współpracują ze sobą w planowaniu, organizowaniu, realizowaniu i modyfikowaniu procesów edukacyjnych.
3. Nauczyciele pomagają sobie nawzajem i wspólnie rozwiązują problemy.
4. Organizacja procesów edukacyjnych umożliwia uczniom powiązanie różnych dziedzin wiedzy i jej wykorzystanie.
5. Uczniowie mają wpływ na sposób organizowania i przebieg procesu uczenia się.
6. Uczniowie znają stawiane przed nimi cele i formułowane wobec nich oczekiwania.
7. Nauczyciele stosują różne metody pracy dostosowane do potrzeb ucznia, grupy i oddziału.
8. Sposób informowania ucznia o jego postępach w nauce oraz ocenianie pomagają uczniom uczyć się i planować indywidualny rozwój.
9. Nauczyciele motywują uczniów do aktywnego uczenia się i wspierają ich w trudnych sytuacjach, tworząc atmosferę sprzyjającą uczeniu się.
10. Nauczyciele kształtują u uczniów umiejętność uczenia się.

Wymaganie: Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej

Charakterystyka wymagania:

1. W szkole lub placówce realizuje się podstawę programową z uwzględnieniem osiągnięć uczniów z poprzedniego etapu edukacyjnego.
2. Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej i wykorzystują je podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.
3. Podstawa programowa jest realizowana z wykorzystaniem warunków i sposobów jej realizacji.
4. W szkole lub placówce monitoruje się i analizuje osiągnięcia każdego ucznia, z uwzględnieniem jego możliwości rozwojowych, formułuje się i wdraża wnioski z tych analiz.
5. Wdrażane wnioski przyczyniają się do wzrostu efektów uczenia się i nauczania. Wymaganie 3.

Wymaganie: Uczniowie są aktywni

1. Uczniowie są zaangażowani w zajęcia prowadzone w szkole lub placówce i chętnie w nich uczestniczą.
2. Uczniowie współpracują ze sobą w realizacji przedsięwzięć i rozwiązywaniu problemów.
3. Nauczyciele stwarzają sytuacje, które zachęcają uczniów do podejmowania różnorodnych aktywności.
4. Uczniowie inicjują i realizują różnorodne działania na rzecz własnego rozwoju, rozwoju szkoły lub placówki i społeczności lokalnej.

Te zapisy obowiązują wszystkich uczących na danym etapie edukacyjnym, a więc są zadaniem każdego nauczyciela, szkoły podstawowej bez względu na nauczany przedmiot. Jednak ze względu na swój ponadprzedmiotowy charakter często są one nieuświadomione, umykają uwadze nauczycieli lub nie są przez nich uważane za „swoje”. Nauczyciel, sięgając po podstawę programową, przede wszystkim skupia się na fragmentach dotyczących jego przedmiotu i etapu edukacyjnego, nie zwracając uwagi na wstępne zapisy. To swoisty paradoks – zadania o tak wielkiej wadze dla przyszłości uczniów dotyczą wszystkich nauczycieli, ale mało kto czuje się za nie odpowiedzialny.

Dlaczego tak się dzieje?

1. Szkoły i nauczyciele są rozliczani przede wszystkim z wyników egzaminów;
2. Ocenie pracy nauczycieli i miejscu w rankingu szkół decydują procenty, staniny, laureaci konkursów itp. Dlatego kadra pedagogiczna swój wysiłek skupia na utrwalaniu wiadomości i rozwijaniu umiejętności przedmiotowych, sprawdzanych testami egzaminacyjnymi, aby uczniowie osiągnęli jak najlepszy wynik.

Metody pracy skoncentrowane na rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów:

- JIGSAW (puzzle, układanka);
- World Cafe (stoliki kawiarniane);
- Flipped classroom (odwrócona klasa) + Khan Academy;
- PBL (ang. Problem Based Learning) nauczanie problemowe;
- LdL (niem. Lernen durch Lehren) ;
- Burza mózgów (brainstorming);
- Mapa myśli (mindmapping);
- Projekt edukacyjny;
- Webquest;
- Storytelling;
- Kapelusze de Bono;
- Portfolio językowe;

- Metoda stacji zadaniowych;
- Metoda grup eksperckich;
 - Metafora;
- Śnieżna kula;
- Analiza SWOT;
- E-learning (Moodle);
- Kahoot;
- Mentimeter • itd.

Co daje nauczycielowi?

- Usprawnienie efektywnego wykorzystania czasu;
- Zaangażowanie wszystkich dzieci;
- Stwarzanie możliwości samodzielnego rozwiązywania problemu;
- Poprawę komunikacji Nauczyciel-Uczeń-Rodzic;
- Informację zwrotną o osiągnięciu i zrozumieniu wyznaczonych celów;
 - Uczy cierpliwości. Co daje uczniom?
- Samodzielność myślenia i uczenia się;
- Zaangażowanie;
- Wiarę we własne możliwości;
- Podniesienie samooceny;
- Poczucie bezpieczeństwa;
 - Pomaganie i wspieranie się wzajemne;
- Planowanie, organizowanie i ocenianie własnego uczenia się;
- Skuteczne porozumiewanie się w różnych sytuacjach;
- Efektywne współdziałanie w grupie;
- Rozwiązywanie problemów w twórczy sposób.

Filary „tradycyjnej” szkoły utrudniają uczniom uczenie się i rozwijanie kompetencji kluczowych

- Stopnie szkolne;
- Praca z podręcznikiem i zeszytem ćwiczeń;
- Podział na przedmioty;
 - Dzwonki co 45 minut;
- Zadania domowe;
- Ustawienie ławek w rzędach;
- Podanie samego tematu lekcji (bez celu lekcji);
- Kult jednej, poprawnej odpowiedzi;
- Zakaz używania telefonów komórkowych.

Jak sprawić, by uczenie (się) było fascynującą podróżą?

Krok 1: Diagnoza:

- Jak rozwijane są kompetencje kluczowe w naszej szkole?
- Jak chcemy żeby było?
- Określenie stanu docelowego.
- Co utrudnia nam w szkole rozwój kompetencji kluczowych?
- Jaki obszar do rozwoju jest kluczowy aby osiągnąć stan docelowy?

Krok 2: Analiza dokumentów pod kątem rozwijania kompetencji kluczowych:

- koncepcja pracy szkoły – misja i wizja, cele kształcenia (po co jesteśmy?);

- programy nauczania (plany dydaktyczne, rozkłady materiału) - analiza i modyfikacja – dopuszczenie przez dyrektora do użytku w szkole, szkolny zestaw programów nauczania;
- program profilaktyczno – wychowawczy;
- klasowe plany wychowawcze;
- praca doradcy zawodowego;
- praca pedagoga, psychologa;
- praca zespołów przedmiotowych;
- kalendarz imprez i uroczystości szkolnych;
- oferta zajęć pozalekcyjnych;
- przegląd wycieczek;
- sprawozdanie z konkursów wewnętrznych i zewnętrznych;
- przegląd interdyscyplinarnych projektów edukacyjnych;
- sprawozdanie z doskonalenia nauczycieli;
- praca biblioteki szkolnej;
- praca świetlicy szkolnej;
- praca organizacji szkolnych.

Krok 3: Stworzenie planu działań rozwojowych szkoły opartych na:

- system motywowania nauczycieli do doskonalenia zawodowego;
- wspomaganie nauczycieli np. poprzez stworzenie bazy dydaktycznej;
- monitorowanie kształcenia kompetencji uczniów;
- obserwacje dyrektora szkoły;
- obserwacje zajęć otwartych, koleżeńskich;
- spacer edukacyjny;
- spotkania zespołów samokształceniowych;
- spotkania grup uczących się (Action Learning);
- samoocena (nagrywanie lekcji);
- coaching indywidualny lub grupowy.

Rozwój kompetencji kluczowych to proces. Należy go dokładnie zaplanować na wszystkich etapach.

Bartłomiej Karolus
dyrektor ZSP w Harmężach